

Una, Pristina, DG 2022/23

CityX · »Unë, Prishtina«

Doris Graf · Stuttgart 2023

Unë, Prishtina 2022–2023

DORIS GRAF

Die piktografischen Bilder »CityX – Unë, Prishtina« sind das Ergebnis des partizipativen, soziokulturellen Kunstprojekts CityX, das während der Manifesta 14 in Pristina zum ersten Mal auf der Balkaninsel durchgeführt wurde. Unterstützt vom dortigen Goethe-Zentrum begannen im September 2022 die Zeichenaktionen, die an verschiedenen Orten in unterschiedlichen Stadtteilen stattfanden. Die Menschen waren eingeladen zu zeichnen, was ihnen am Herzen liegt oder was sich ändern sollte, damit es ihnen in Zukunft besser geht. Zeichnerische Fähigkeiten spielten dabei keine Rolle. Im Anschluss an die Aktivitäten wurde ein Teil der gesammelten Bilder in der Nationalbibliothek in Pristina ausgestellt. Später, zurück in Deutschland, entwickelte die Künstlerin aus den 900 individuellen Darstellungen aussagekräftige Piktogramme – 13 Ansichten, die in verdichteter Form die Anliegen einer vielfältigen Stadtbevölkerung widerspiegeln.

Zeichnerisch beschrieben und später von Doris Graf in das Piktogramm »Young City« übersetzt, wurde sehr oft das stark von der Jugend geprägte Stadtbild von Pristina dargestellt. So ist es nicht verwunderlich, dass eine weitere zentrale Aussage der Bewohnerinnen und Bewohner dieser Stadt der Wunsch nach einer klimafreundlicheren Stadtplanung und -politik ist, was sich in den Piktogrammen »More Green Spirit«, »Gërmia« und »Refreshing Revival« widerspiegelt. Die junge Stadtbevölkerung liebt den Gërmia-Park und wünscht sich viele ähnliche Grünflächen in der ganzen

Stadt. Auch dekorative, bunte Blumen würden sich positiv auf das Stadtbild auswirken, so die bildhaften Aussagen, gerne auch vor dem Parlamentsgebäude. Auch der unterirdische Fluss, der für alle sichtbar und nutzbar durch die Stadt fließen und vor allem an heißen Tagen für Erfrischung und Abkühlung sorgen soll, wurde mehrfach erwähnt. Im Gegensatz dazu stehen Bilder, die die schmutzige, stinkende und laute Stadt beschreiben, zusammengefasst in den Bildern »Traffic Situation« und »Stinky City«. Einige Bilder berichten von chaotischen Zuständen in Bezug auf die allgemeine Stadtplanung. Sie ist nicht zukunftsorientiert, begünstigt finanzielle Unternehmer und fördert die Rücksichtslosigkeit gegenüber privaten Eigentümern. Das Piktogramm »Planlessness« weist auf diesen Missstand hin. Mehrfach kritisch erwähnt wurden die große Anzahl streunender Hunde in der Stadt, der häufige Regen und die Visumspflicht für die Stadtbevölkerung bei Reisen ins Ausland. Diese Themen wurden in den Präsentationen »Dogs and Rain« und »Visa Free« zusammengefasst.

Die Frage nach der Vergangenheit und das Interesse an der Geschichte der Stadt zeigen sich in den Darstellungen verschiedener Statuen und Denkmäler, wie z.B. der Gottheit auf dem Thron, der Bill Clinton Statue und dem Gjergji-Kastrioti-Skanderbeg-Denkmal im Zentrum der Stadt. Doris Grafs komprimierte, bildhafte Erzählung dazu heißt »The Unforgettable Ones«. Die Geschichte der Religion im heutigen Pristina

zeigt viel Leid innerhalb der Religionsgemeinschaften. Umso erfreulicher ist es, heute in vielen Zeichnungen und damit auch im Piktogramm »Tolerance« das friedliche Miteinander verschiedener Religionen und Weltanschauungen wahrzunehmen. Zahlreiche Teilnehmerinnen und Teilnehmer von »CityX – Unë, Prishtina« haben das berühmte Newborn-Denkmal, das am 17. Februar 2008, dem Tag der Unabhängigkeitserklärung des Kosovo, eingeweiht wurde, auf vielfältige Weise illustriert. Die Antwort der Künstlerin auf die zahlreichen Darstellungen war eine Verdichtung unter dem Titel »New Born #hopelife country future«, die sich auf die ursprünglichen Intentionen der damit verbundenen Kampagne wie »NEW life is BORN«, »NEW hope is BORN«, »NEW future is BORN«, »NEW country is BORN« bezieht.

Besonders hervorzuheben sind schließlich die emotionalen positiven Aussagen zum sozialen Miteinander, zu besonderen Gebäuden, Orten und kulinarischen Gewohnheiten, die dem Piktogramm »I Love« zugrunde liegen. Es vermittelt spürbar eine starke und unerschütterliche Verbundenheit der Menschen mit ihrer Heimat Pristina.

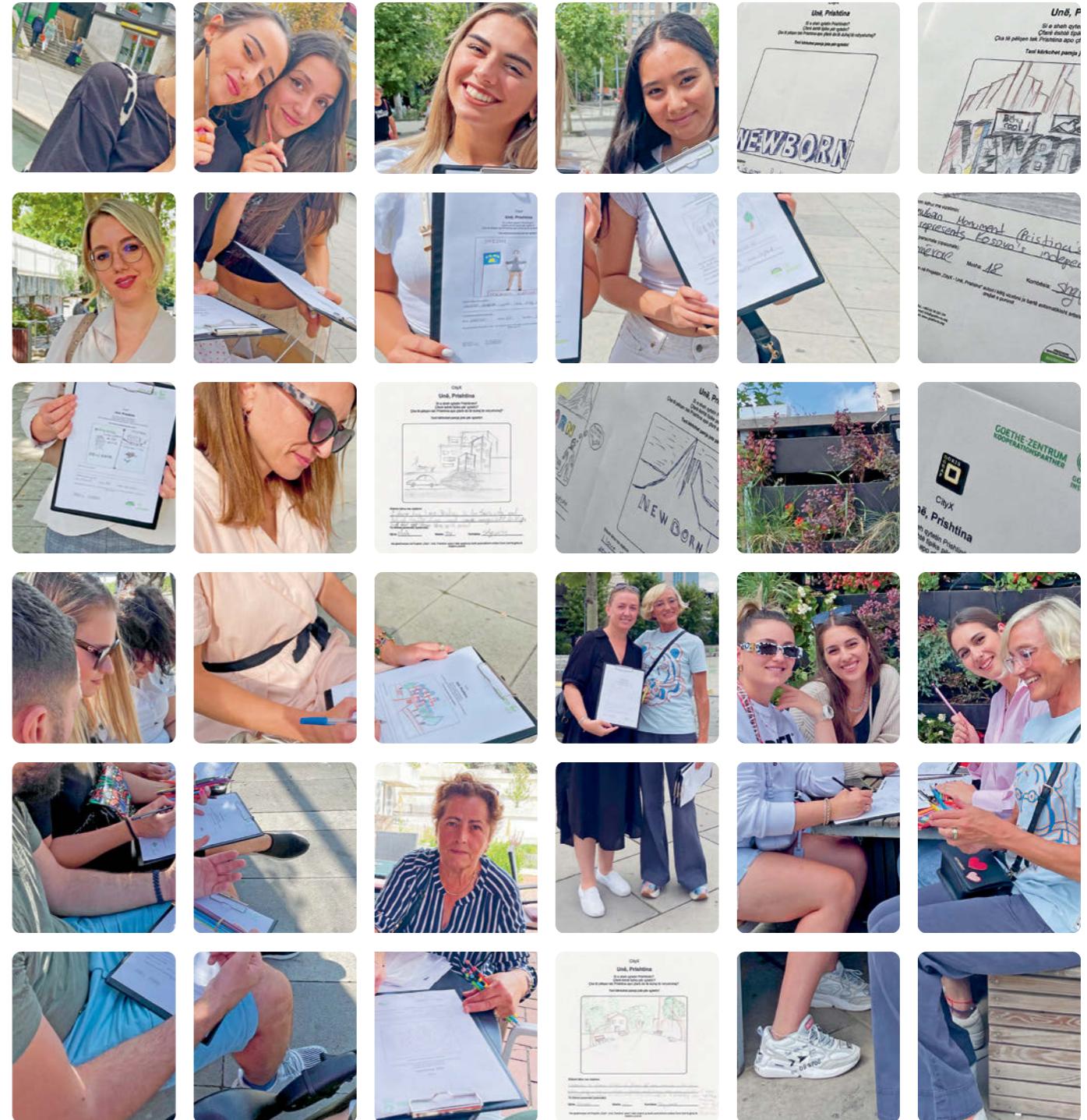
Projektstationen und Ausstellungsorte, siehe Impressum, Seite 40.

Unë, Prishtina 2022–2023

DORIS GRAF

Pictographic images «CityX – Unë, Prishtina» are the outcome of the participatory, socio-cultural artistic project CityX, which was realized for the first time on the Balkan island, during Manifesta 14 in Prishtina. With the support of the Goethe Center there, drawing activities commenced in September 2022 and took place in various locations throughout the city. People were encouraged to draw what was important to them or express changes they wished to see for a better future. Drawing skills did not play a role in this case. Following the activities, some of the collected paintings were exhibited in the National Library in Prishtina. Later, in Germany, based on 900 significant individual pictograms representations, the artist developed 13 images that reflect the concerns of the city's diverse population in a compressed form.

Graphically depicted and later translated into the pictogram «Young City» by Doris Graf, the cityscape of Prishtina was often depicted, strongly influenced by youth. Hence, it is not surprising that another central statement from the city's residents underscores the desire for environmentally friendly urban planning and policies, which are reflected in the pictograms «More Green Spirit», «Gërmia» and «Refreshing Revival». The city's younger population loves Gërmia Park and wants to see more similar green spaces throughout the city. Decorative and colorful flowers would also positively impact the cityscape; these are often the visual statements in front of the Assembly building.

The underground river, running through the city, has also been mentioned multiple times for all to see and use, and which aims to provide freshness, particularly on hot days. In contrast, the images depicting the polluted, smelly, and noisy city are summarized in the images «Traffic Situation» and «Stinky City». Some images report chaotic conditions regarding the overall planning of the city. It is not oriented towards the future, favoring financially strong entrepreneurs and encouraging ruthlessness towards private owners. The «Planlessness» pictogram indicates this shortcoming. The large number of dangerous stray dogs in the city, frequent rainfall, and visa requirements for the city's population when traveling abroad are mentioned several times. These themes are summarized in the presentations «Dogs and Rain» and «No Visas».

The issue of the past and the interest in the history of the city are reflected in the descriptions of various statues and monuments, such as the Goddess on the Throne, the statue of Bill Clinton, and the monument of Gjergj Kastriot «Skenderbeu» in the center of the city. Doris Graf's dense and picturesque story is called «The Unforgotten». The history of religion in today's Prishtina portrays the significant suffering within religious communities. It is particularly heartening to witness the peaceful coexistence of different religions and worldviews in numerous drawings today, and is also reflected in the «Tolerance» pictogram. Many participants of «CityX – Unë, Prishtina» depicted the famous Newborn monument in various ways. This monument was inaugurated on February 7, 2008, on the day of Kosovo's declaration of independence. In response to numerous descriptions, the artist created a mashup under the caption «New Born hope life country future», referencing the original goals of the accompanying campaign «New life is BORN», «NEW hope is BORN», «New future BORN», «New country is BORN».

Finally, it is essential to highlight the positive emotional expressions related to social interaction, particularly buildings, places, and culinary customs underlying the «I Love» pictogram. It vividly conveys a robust and unbreakable bond between the people and their city, Santana.

ject stations and digital exhibition locations, imprint, page 40.

GOETHE-ZENTRUM
KOOPERATIONSPARTNER

GOETHE
INSTITUT

CityX

Unë, Prishtina

Si është qyteti Prishtinë?

Cfarë është tipik për qytetin?

Çka t'ë pëlqen tek Prishtina apo çfarë do t'ë duhet t'ë ndryshohet?

Tani kërkohet pamja jota për qytetin!

Shihni lidhur me vizatimin:

Të dhënët personale (opsionale):

Gjina: F

Moshë: 21

Kombësi: Shqiptare

Me pjesëmarrjen në Projektin „CityX - Unë, Prishtina“ autorë i kësaj vizatimi ja banru automaticisht artistes Dorje Graf të githë të drejtat e punimit

Goethe-Zentrum
Maja Lumezini, Nr. 19-21
1000 Prishtina / Kosova

Tel.: +381 (0) 38 229 18
E-mail: prishtina@goethe.de
Web: www.goethe.de

 GOETHE-ZENTRUM

 ✓

PRIFILNGEZENTRUM
GOETHE-INSTITUT

Unë, Prishtina 2022–2023

DORIS GRAF

Imazhet piktografike »CityX – Unë, Prishtina« janë rezultati i projektit artistik pjesëmarrës dhe socio-kulturor CityX, i cili u zhvillua për herë të parë në Ishullin e Ballkanit gjatë Manifesta 14 në Prishtinë. Me mbështetjen e Goethe-Zentrum, në shtatorin e vitit 2022 filluan aktivitetet e vizatimit, të cilat u mbajtën në vende të ndryshme në lagjet e ndryshme të qytetit. Njerëzit ishin të ftuar të vizatoin atë çfarë kishin në zemër ose çfarë duhet të ndryshonte, në mënyrë që ata të ndihen më mirë në të ardhmen. Aftësitet vizatimore nuk luanin rol. Në përmbyllje të aktiviteteve, një pjesë e vizatimeve të mbledhura u eksposua në Bibliotekën Kombëtare në Prishtinë. Më pas në Gjermani, prej 900 vizatimeve individuale, artistja zhvilloi piktogramë kuptimplota – 13 pamje, të cilat pasqyrojnë në formë kompakte interesat e një popullsie të larmishme të qytetit.

Të përkruara vizualisht dhe më pas prej Doris Graf të përkthyera në piktogramin »Young City«, janë pamjet e qytetit të Prishtinës, të cilat janë vizatuar nga të rinjtë. Prandaj nuk është çudi, që një nga deklaratat kryesore të banorëve të këtij qyteti është dëshira për një planifikim dhe politikë më miqësore ndaj mjedisit, e cila shfaqet në piktogramet »More Green Spirit«, »Gërmia« dhe »Refreshing Revival«. Të rinjtë e qytetit e duan Parkun e Gërmisë dhe do të dëshironin hapësira të gjelbëra të ngjashme në të gjithë qytetin. Gjithashtu, lulet dekorative shumëngjyrëshe do të ndikonin pozitivisht në pamjen e qytetit, sipas dëftimeve

vizuale preferohen madje edhe përpara ndërtesës së parlamentit. Është përmendur shumë herë lumi nën tokësor, i cili do të duhej të shihej e të rridhte nëpër qytet dhe mbi të gjitha të ishte i dobishëm për t'u freksuar në ditët me vapë. Në kundërshtim me këtë janë pamjet, të cilat e përkruajnë qytetin të ndotur, kutërbues dhe me zhurmë, të përbledhura në piktogramet »Traffic Situation« dhe »Stinky City«. Disa pamje tregojnë gjendje kaotike duke iu referuar planifikimit të përgjithshëm të qytetit. Ky nuk është i orientuar drejt të ardhmes, favorizon afaristë të pasur dhe promovon papërgjegjësinë ndaj pronarëve privat. Piktogrami »Planlessness« e shpërfaq këtë problem. U kritikuva disa herë numri i madh i qenëve endacakë në qytet, shiu i shpeshtë dhe detyrimi i vizave për popullsinë e qytetit gjatë udhëtimeve jashtë vendit. Këto tema janë përbledhur në prezantimet »Dogs and Rain« dhe »Visa Free«.

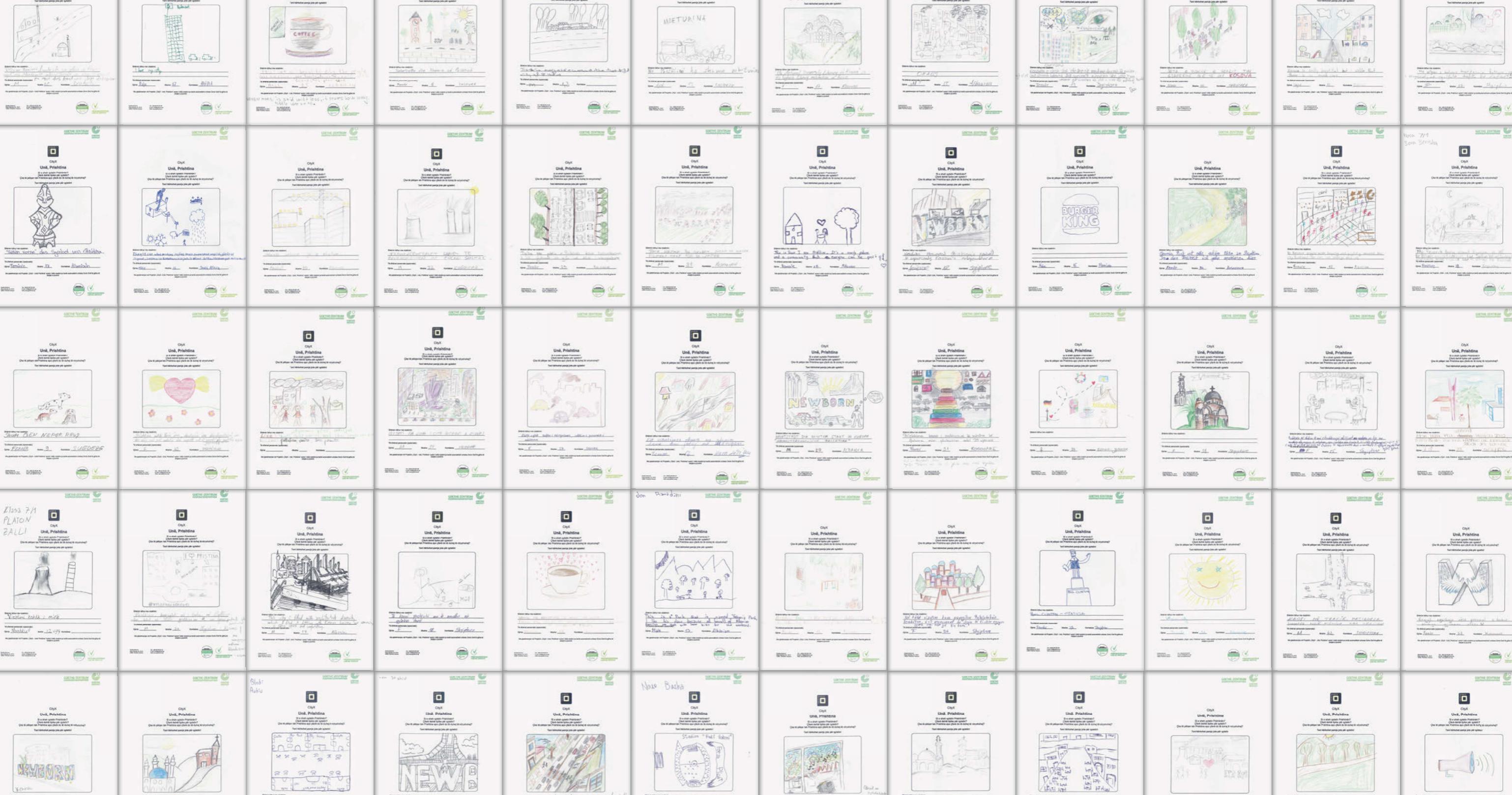
Pyetja rreth të kaluarës dhe interesimi për historinë e qytetit shfaqen në paraqitjet e ndryshme të statujave dhe monumenteve, siç janë Hyjnesha në fron, shtatorja e Bill Clinton dhe përmendorja e Gjergji Kastriotit »Skënderbeu«, në qendër të qytetit. Tregimi i njësuar dhe imazhor i Doris Graf për këtë temë quhet »The Unforgettable Ones«. Historia e besimit në Prishtinën e sotme shfaq shumë vuajtje brenda komuniteteve fetare. Për më tepër, është ngazëllëyese të shihet sot në shumë vizatime dhe piktogramë si »Tolerance« perceptimi i bashkëjetës paqësore e besimeve dhe

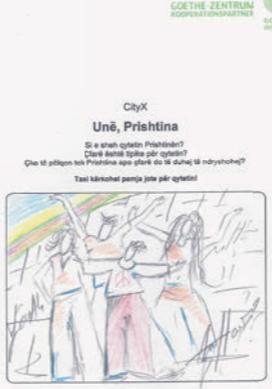
botëkuftimeve të ndryshme. Shumë pjesëmarrëse dhe pjesëmarrës të »CityX – Unë, Prishtina« e kanë ilustruar në mënyra të nduarndurshme monumentin e famshëm »Newborn«, i cili u inaugurua më 17 shkurt 2008, në ditën e shpalljes së pavarësisë së Kosovës. Përgjigja e artistes ndaj paraqitjeve të shumta ishte një përbledhje me titullin »New Born #hope life country future«, e cila lidhet me qëllimet origjinale të fushatës së lidhur me të, si »NEW life is BORN«, »NEW hope is BORN«, »NEW future is BORN«, »NEW country is BORN«.

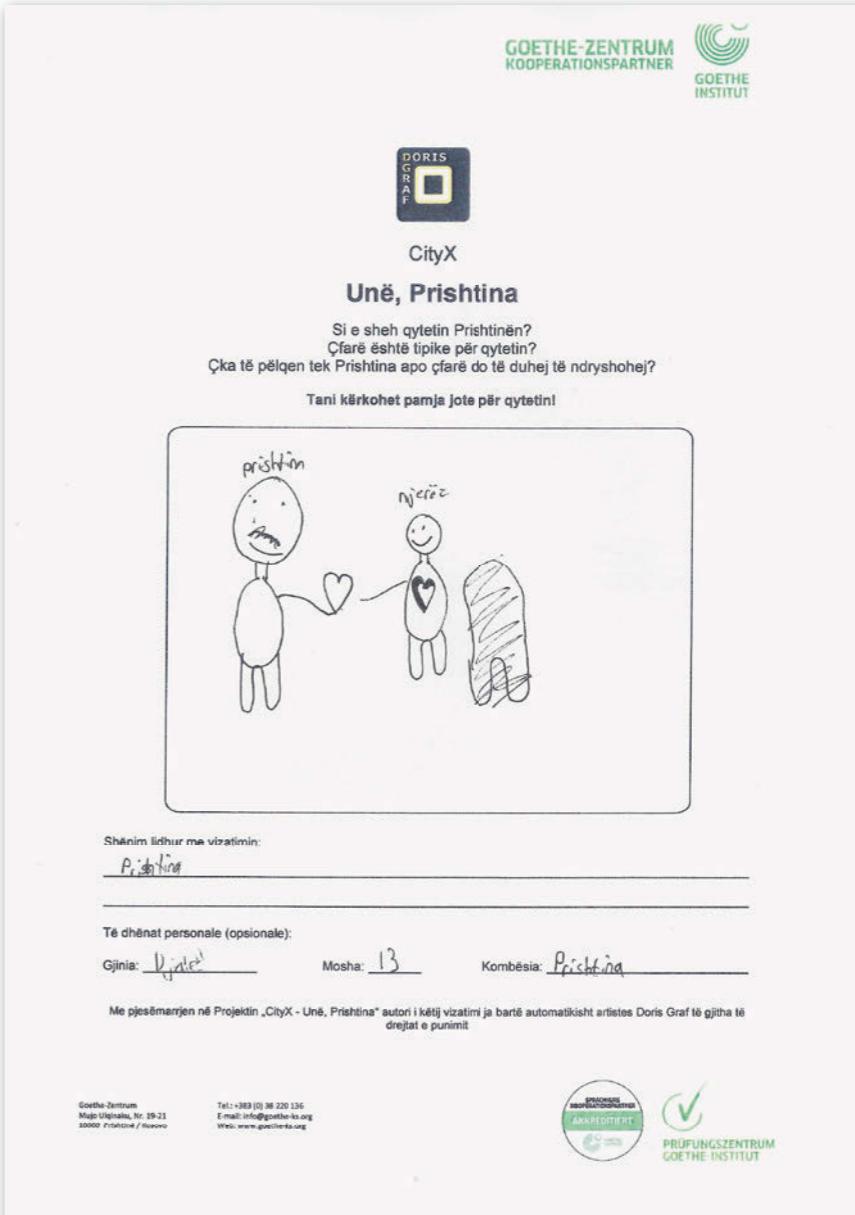
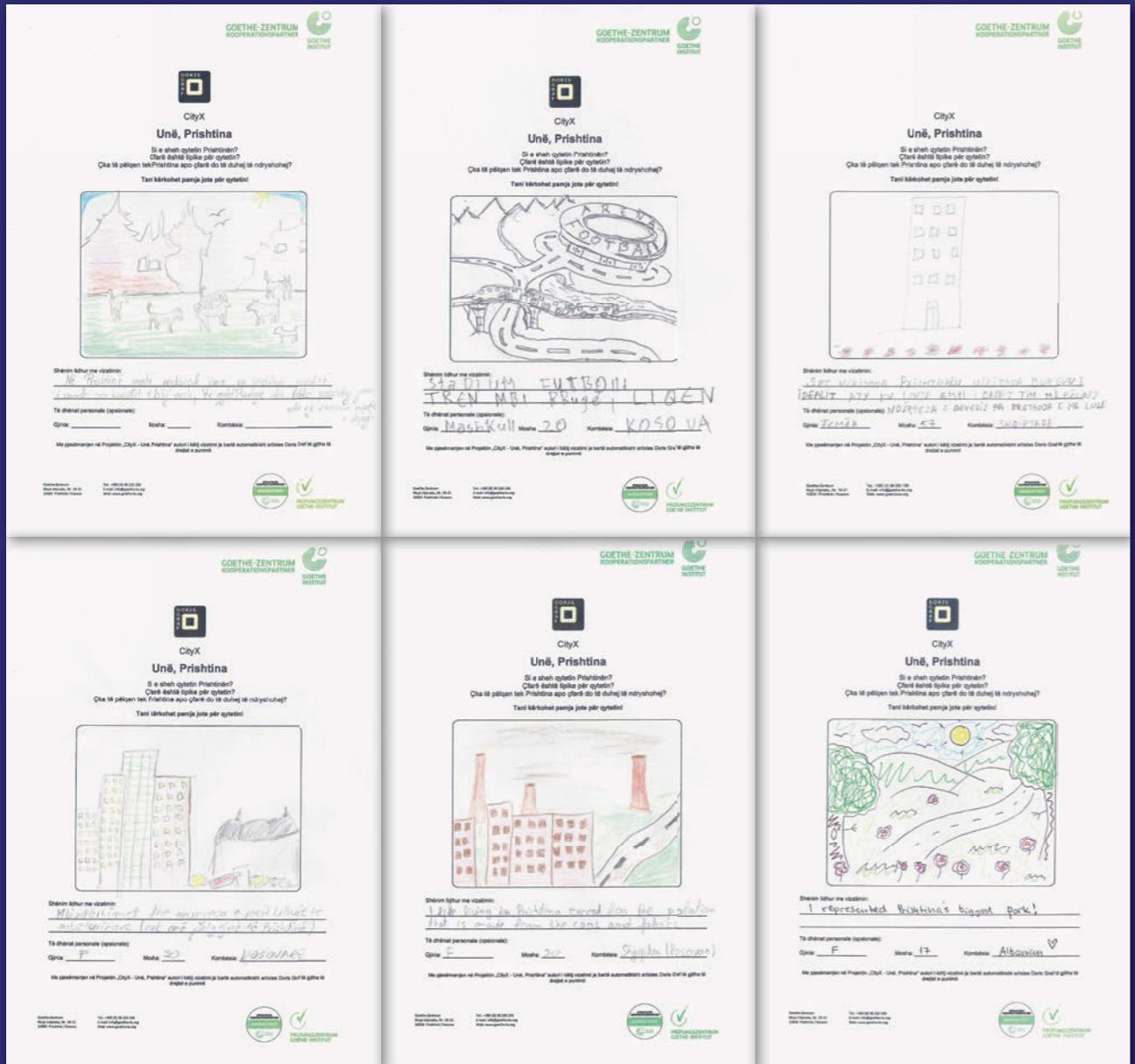
Së fundmi, vlen të theksohen dëftimet emocionale pozitive në lidhje me bashkëjetesën shoqërore, ndaj ndërtesave të veçanta, vendeve dhe traditave të gatimit, të cilat janë thellësish të ndjeshme në piktogramin »I Love«. Ky piktogram shpërfaq një lidhje të fortë dhe të palëkundur të njerëzve me vendlindjen e tyre, Prishtinën.

Stacionet e projektit dhe vendndodhjet e ekspozitës, shikoni printimin, faqen 40.

<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin! </p> <p>Shiten llojur me vizatim: Drejtësi i qytetit është që mund të bëhet me rroje e bukuria zonë pasti Kukësi</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>M</u> Moshë: <u>16</u> Kombësi: <u>KOSOVAR</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>	<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin!</p> <p>Shiten llojur me vizatim: Krahas me trafik kryeqyteti është problem i kryeqytetit si dhe liberalizimi i vizave si mes Thesaloniki</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>Mackail</u> Moshë: <u>23</u> Kombësi: <u>Sigepjetor (Eskozer)</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>	<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin!</p> <p>Shiten llojur me vizatim: Të dhëmagjdhëni që shtetin e tui është</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>F</u> Moshë: <u>18</u> Kombësi: <u>Kosovare</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>
<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin!</p> <p>Shiten llojur me vizatim: Drejtësi i qytetit është që është e mbuluar me rroje e bukuria zonë pasti Kukësi</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>femra</u> Moshë: <u>27</u> Kombësi: <u>Sigepjetor</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>	<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin!</p> <p>Shiten llojur me vizatim: Nderet e qytetit është që mund të bëhet me rroje e bukuria zonë pasti Kukësi</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>M</u> Moshë: <u>25</u> Kombësi: <u>Qendrat</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>	<p>CityX</p> <p>Unë, Prishtina</p> <p>Si e shen qytetin Prishtinën? Cili është tipik për qytetin?</p> <p>Që të pëlljen tek Prishtina apo çfarë do të duhej të ndryshohet?</p> <p>Tani kërkohet punja jote për qytetin!</p> <p>Shiten llojur me vizatim: Vizatimi; ka të kujt me kujent e grada e kujteve e kujteve që bëhet në prift</p> <p>Të dhënat personale (opsionale): Gjina: <u>M</u> Moshë: <u>36</u> Kombësi: <u>Sigepjetor</u></p> <p>Me gëzuarjen e Projektit „CityX - Unë, Prishtina“ aqas i tij është automatisht arritur Dora Graf 8 gjithë më dajtësi i përfunduar.</p> <p>Goethe-Zentrum Kooperationspartner GOETHE-INSTITUT</p>

Piktogramme / Pictograms

Young City

2023, 70x70cm

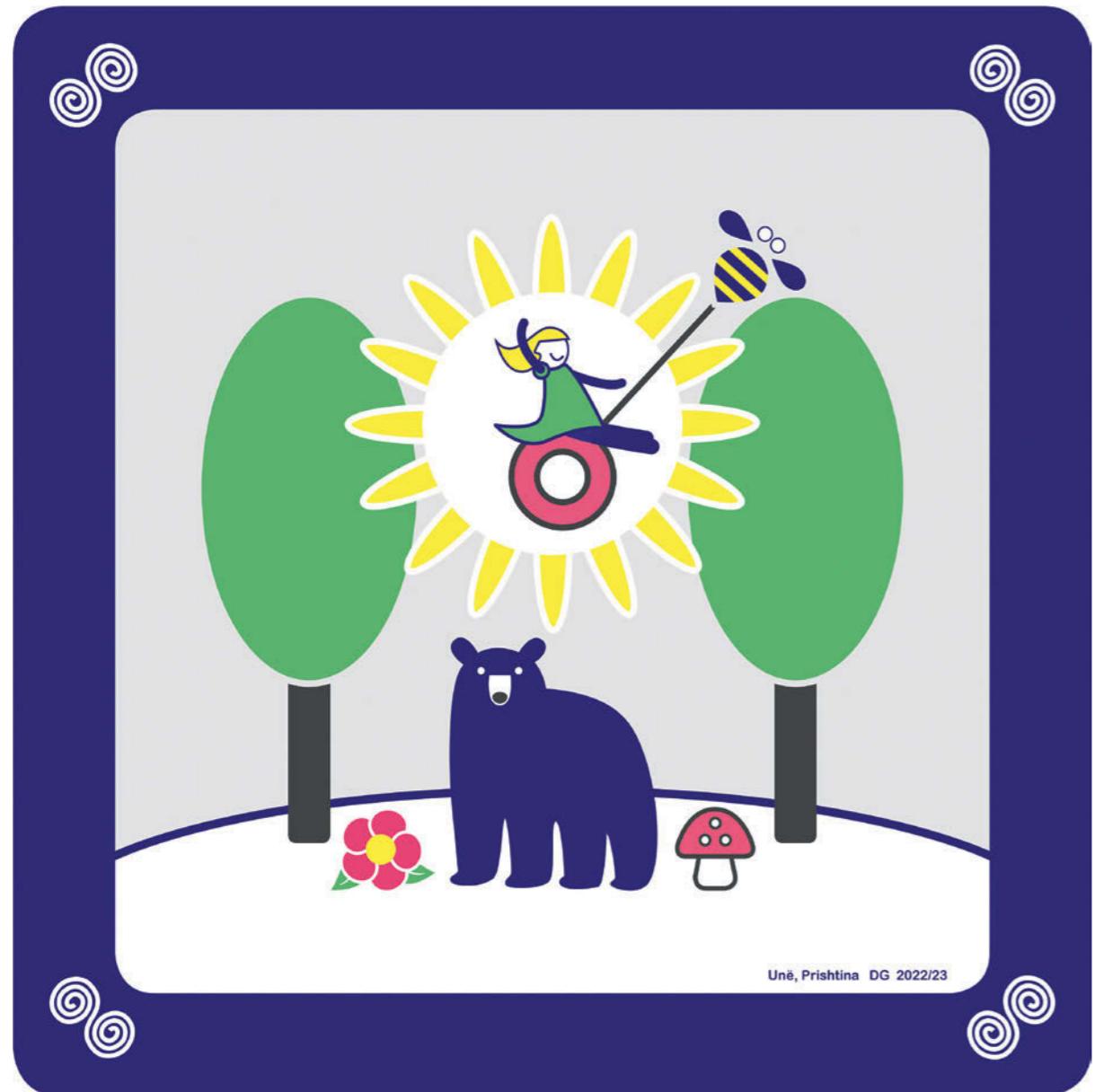

Unë, Prishtina DG 2022/23

Tolerance
2023, 70x70 cm

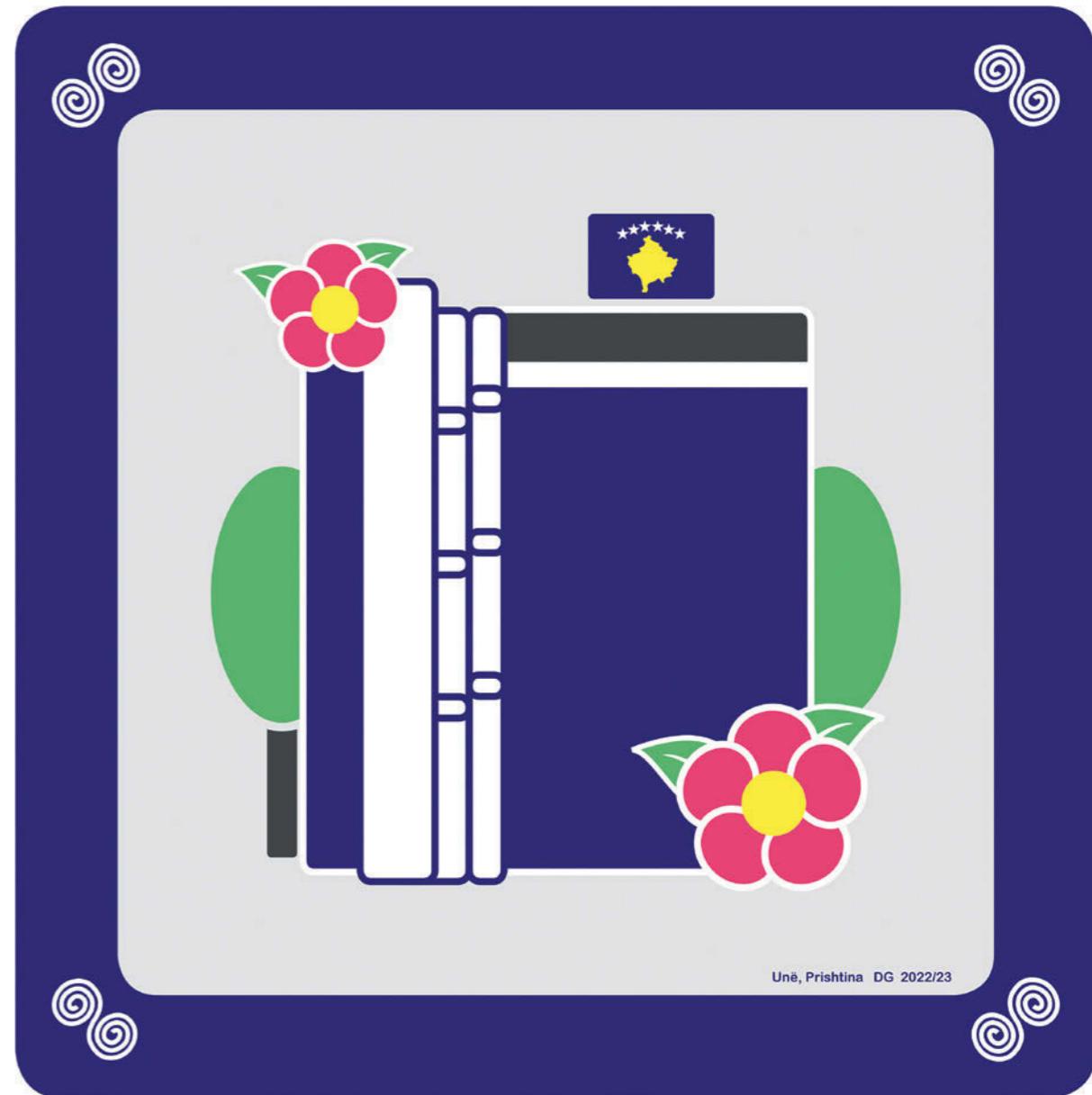

Visa Free
2023, 70x70 cm

Gërmia

2023, 70x70 cm

More Green Spirit

2023, 70x70 cm

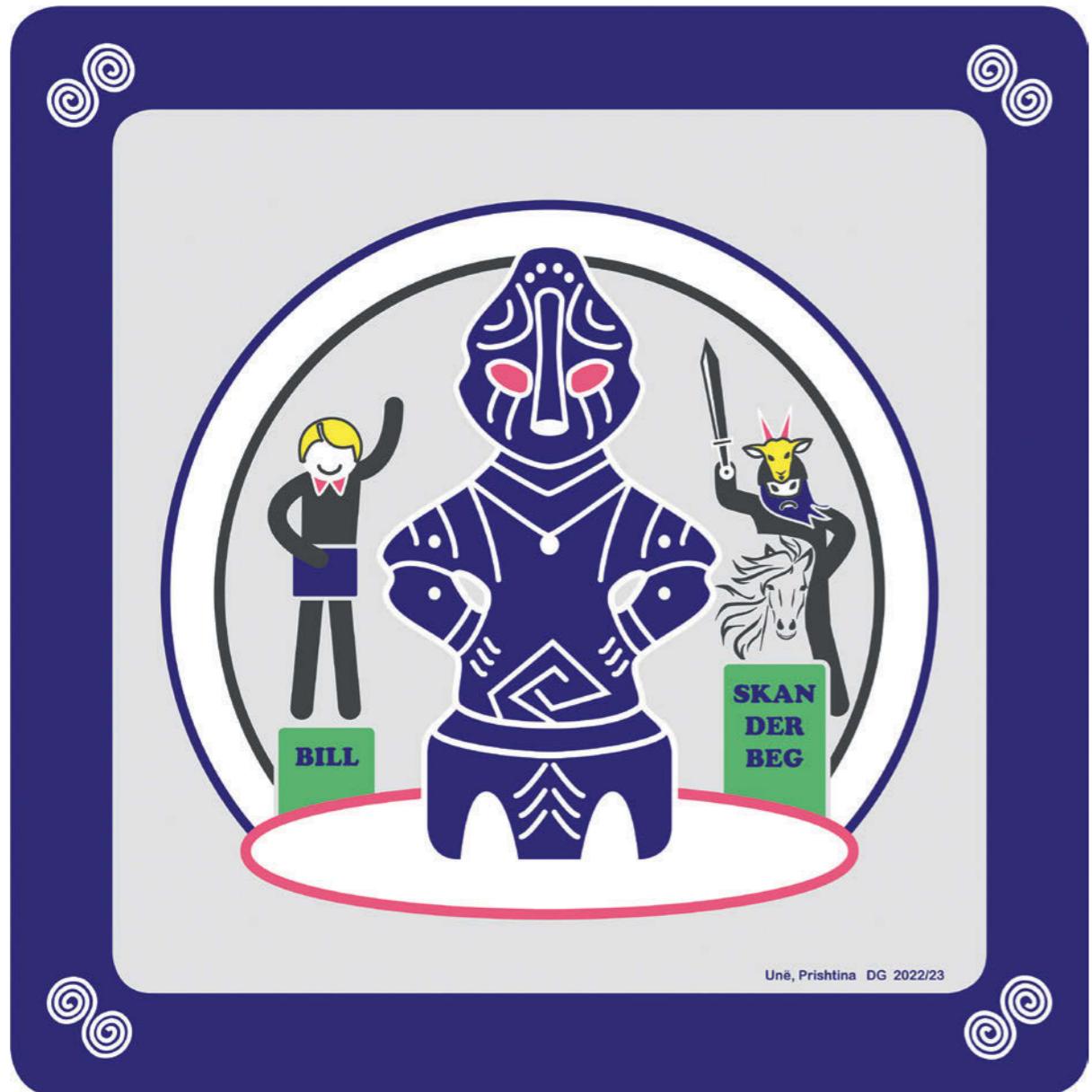
Traffic Situation

2023, 70x70 cm

Stinky City

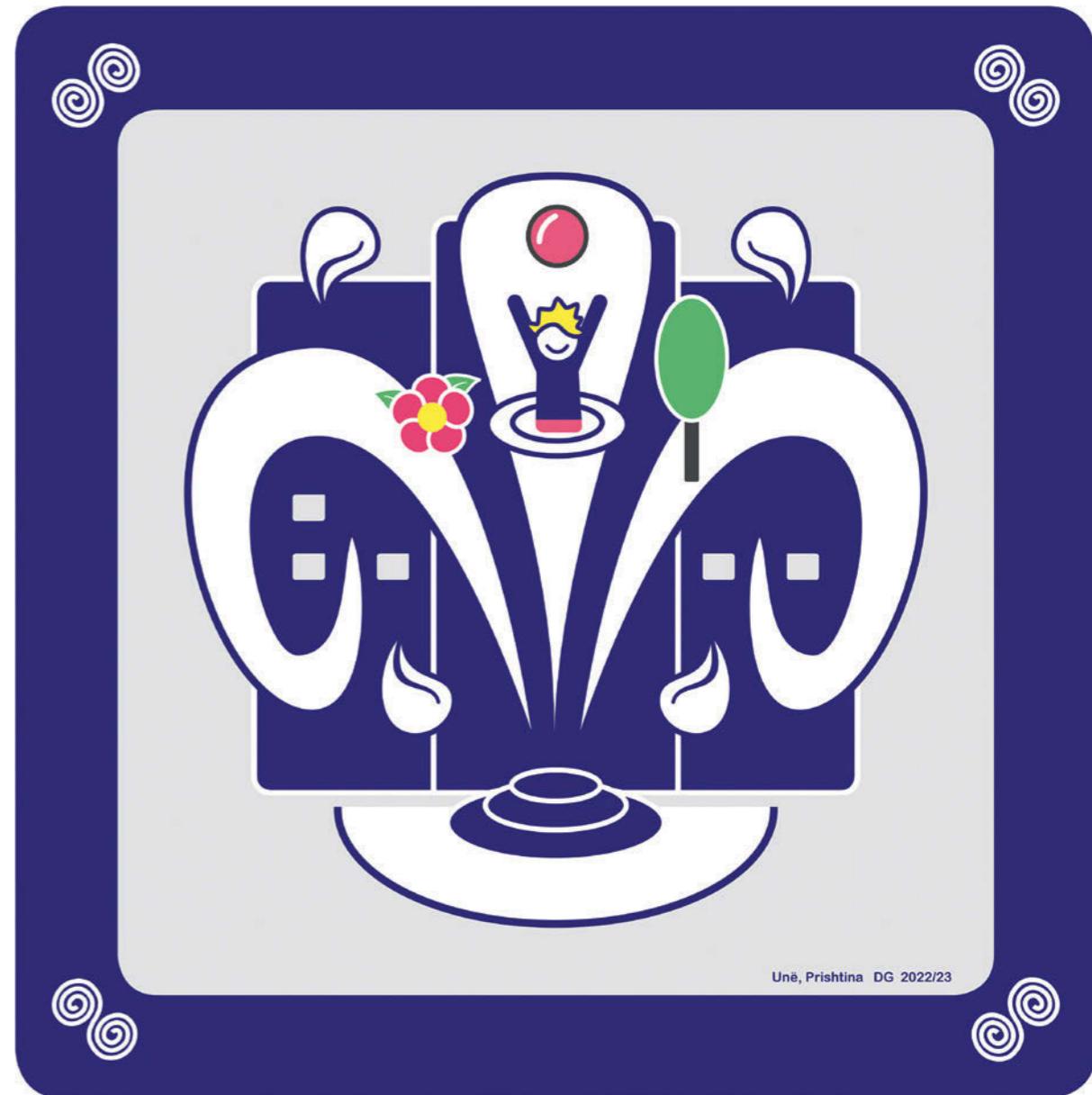
2023, 70x70cm

The Unforgettable Ones

2023, 70x70 cm

Refreshing Revival

2023, 70x70 cm

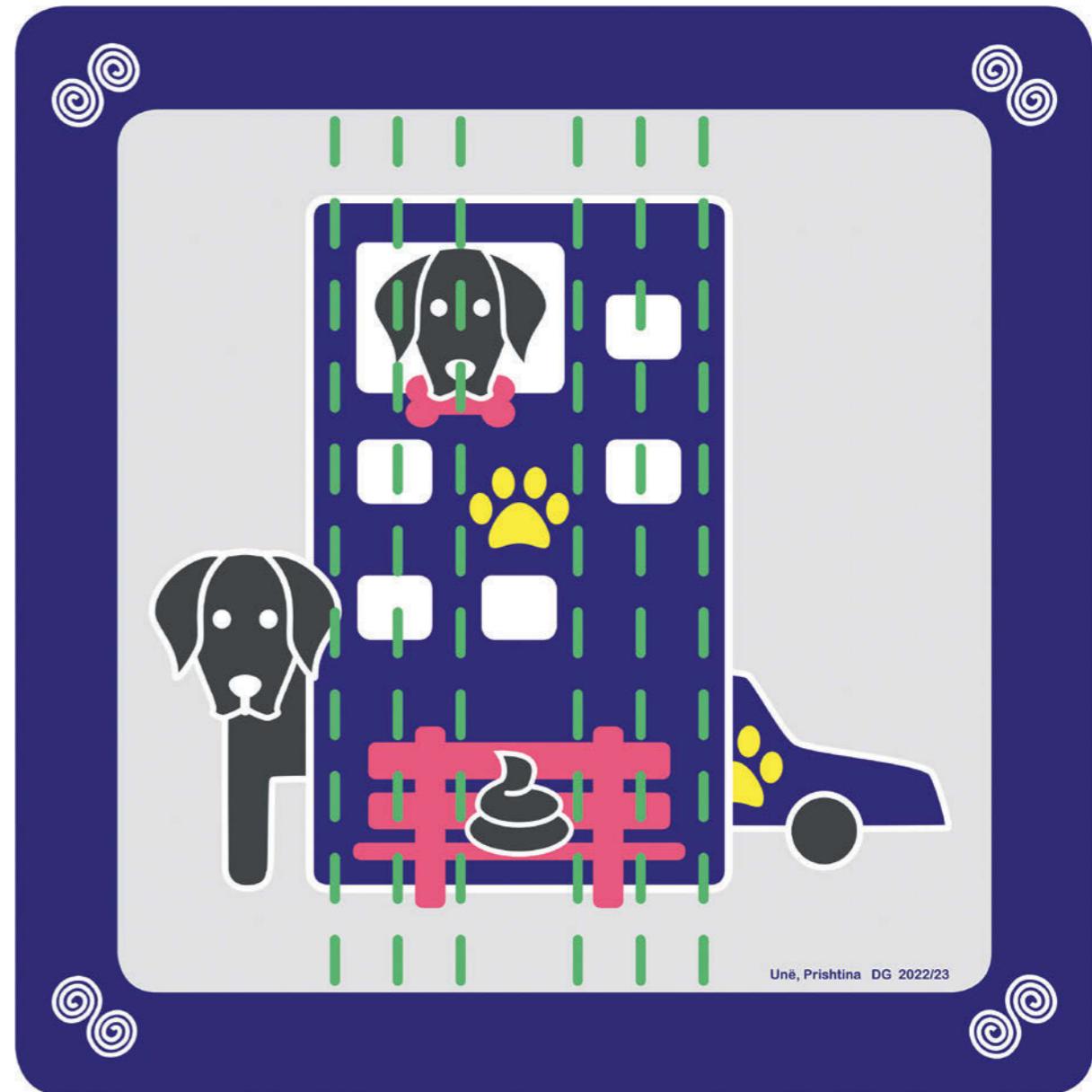
Unë, Prishtina DG 2022/23

Unë, Prishtina DG 2022/23

Planlessness

2023, 70x70 cm

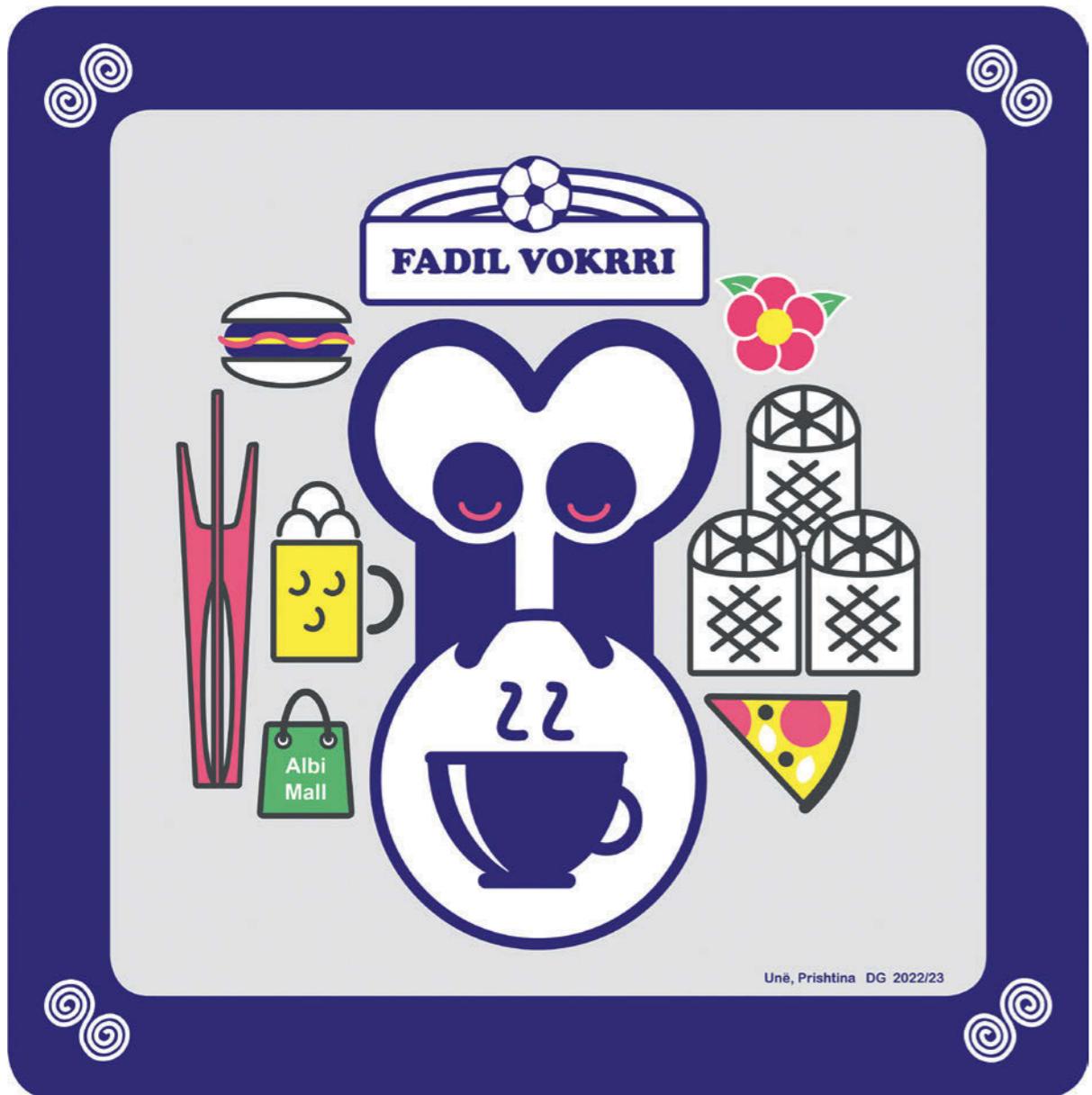
Dogs and Rain

2023, 70x70 cm

New Born #hopelifecountryfuture

2023, 70x70cm

I Love

2023, 70x70 cm

Impressum/Imprint

CityX · »Unë, Prishtina«
Doris Graf · Stuttgart 2023

HERAUSGEBER
Doris Graf
Max-Planck-Straße 46
70736 Fellbach · Germany
dodograf@web.de
www.dorisgraf.de

GRAFIKDESIGN
Klaus H. Pfeiffer, Stuttgart

ÜBERSETZUNG
Goethe Zentrum Prishtina

FÖRDERER/SPONSOR
Goethe-Zentrum Prishtina

FOTOS
© iStock 4; Doris Graf 7, 8, 11;
Tonika Hoxha 7, 8, 11

Wenn nicht anders angegeben,
liegt das Copyright für die Fotos
beim betreffenden Fotografen
oder dessen Rechtsnachfolger.

COPYRIGHT
© 2023 Doris Graf, Stuttgart

Printed in Germany
ISBN 978-3-947089-15-4

DANK AN/THANKS TO
Goethe-Zentrum-Team (Direktion/Direction: Nertila Furiku,
Verwaltungsleitung/Administrative management: Edona Hyseni,
Sachbearbeiterin Kultur- und Bildungsprojekte/ Cultural and Educational
Projects Officer: Vjosa Avdyli, weitere Mitarbeiterinnen/Other employees:
Donika Hoxha, Merita Krasniqi, Fanita Murati, beteiligte Lehrerinnen
und Lehrer/Teachers involved), Bürgerinnen und Bürger,
Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter der Nationalbibliothek,
der Universität Pristina, des Zentrums for Narrative Practice/
Citizens, employees of the National Library, the University of Pristina,
the Centre for Narrative Practice, et al.

PROJEKTSTATIONEN/PROJECT STATIONS
Albi Mall, Arberi Prishtina »Mbi Kurri«, Café Aktash,
Café Bliss, Café Corner, Café Folé, Café Maja, Café Matisse,
Café Metropol, Café Missini Sweets, Café Nobel, Café Rings,
Café Ura, Che Bar, Goethe-Zentrum Prishtina, Grand Hotel,
Kunstakademie/Academy of Arts, Nationalbibliothek/ National Library,
Platz/Place Newborn, Privatschule/Private School Millenium,
Sheshi Skenderbeu, Sheshi Ibrahim Rugaru, Sheshi Zahir
Pajazit, Sheshi Nënë Tereza, Sheshi Zahir Pajaziti, UBT College –
Higher Education Institution.

AUSSTELLUNGSORTE/EXHIBITION LOCATIONS
Nationalbibliothek/National Library Prishtina, Center for Narrative
Practice Prishtina.

Doris Graf:
Internet: www.dorisgraf.de/work/
Facebook: www.facebook.com/doris.graf.77

GOETHE-ZENTRUM
KOOPERATIONSPARTNER

KLAISHPfiff.R

ISBN 978-3-947089-15-4

9 783947 089154 >